

ASIA**Asiakirjapyyntöön käsittely aluehallintovirastossa****KANTELU**

Kantelija on arvostellut oikeuskanslerille 11.6.2019 osoittamassaan kantelussa aluehallintoviraston menettelyä asiakirjapyyntöön vastaamista koskevassa asiassa. Hän oli pyytänyt saada tiedokseen aluehallintoviraston tammikuussa 2019 rikosasiassa antaman lausunnon, jossa kantelijan tietojen mukaan oli otettu voimakkaasti kantaa hänen toimintaansa kyseessä olevissa tapahtumissa. Aluehallintovirastosta oli ilmoitettu, että lausunto on salainen.

Kantelijan näkemyksen mukaan hän on oikeutettu saamaan pyytämänsä asiakirjan, koska siinä tulkitaan hänen tekemisiään ja sanomisiaan. Hän on ilmoittanut toivovansa, että aluehallintovirasto määrätään toimittamaan hänelle hänen pyytämänsä lausunto ja ilmoittamaan, miten hän voi saada asiakirjassa mahdollisesti olevat virheet korjatuiksi.

SELVITYS

Aluehallintovirasto on antanut 21.2.2020 päivätyn lausunnon.

VASTINE

Kantelijalle on varattu tilaisuus antaa saadusta selvityksestä vastine. Vastinetta ei kuitenkaan ole annettu.

RATKAISU**Arviointi**

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 14 §:ssä säädetään, että jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Mainitussa pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Aluehallintoviraston selvityksen mukaan kantelija on 30.1.2019 aluehallintoviraston työsuojelun vastualueen kirjaamon sähköpostiosoitteeseen lähettämällään viestillä pyytänyt nähtäväkseen syyttäjälle syyteharkintaa varten laaditun 15.1.2019 päivätyyn lausunnon. Tietopalvelusihteeri on kirjannut asiakirjapyyntönsä asianhallintajärjestelmään ja keskustellut lakimiehen kanssa siitä, voidaanko lausunto antaa kantelijalle. Tietopalvelusihteeri ja lakimies ovat ilmeisesti yhteisymmärryksessä päätyneet siihen, että lakimies on yhteydessä kantelijaan. Tavallisesti asiakirjapyyntöihin vastataan selvityksen mukaan kirjaamosta sähköpostitse. Tässä tapauksessa poikkeuksellista menettelytapaa pidettiin tarkoituksenmukaisena sen vuoksi, että lakimiehellä olisi valmiudet vastata mahdollisiin lisäkysymyksiin, mikäli vastaus asiakirjapyyntöön olisi kielteinen.

Tietopalvelusihteeri on selvityksen mukaan 4.2.2019 kirjannut asianhallintajärjestelmään, että lakimies oli soittanut kantelijalle ja jättänyt tälle viestin, jonka mukaan pyydetty lausunto on salassa pidettävä, eikä sitä voida antaa hänelle. Asiaa hoitanut lakimies ei ole selvityksen mukaan pystynyt muistamaan, onko hän kertonut kantelijalle mahdollisuudesta saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi ja saada asiassa valituskelpoinen päätös. Asiakirjapyyntöä koskeva asia on merkitty asianhallintajärjestelmässä päättyneeksi. Kantelijalle ei siten ole annettu pyydettyä lausuntoa, asiaa ei ole saatettu viranomaisen ratkaistavaksi eikä asiakirjan antamisesta kieltäytymisestä ole tehty valituskelpoista päätöstä.

Kantelija on pyytänyt edellä mainittua lausuntoa uudelleen 12.9.2019 työsuojelun vastualueen kirjaamoon toimittamallaan sähköpostiviestillä. Asiakirjapyyntö on selvityksen mukaan kirjattu asianhallintajärjestelmään. Tietopalvelusihteeri on vastannut kantelijalle 16.9.2019, ettei lausuntoa voida julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella antaa. Samalla kantelijalle on ilmoitettu mahdollisuudesta saada asiassa viranomaisen valituskelpoinen päätös ja pyydetty ilmoittamaan, mikäli tämä haluaa asiassa päätöksen.

Kantelija on vastauksessaan 16.9.2019 selostanut asemaansa rikosasiassa ja pyytänyt valituskelpoista päätöstä, mikäli lausuntoa ei edelleenkään voida antaa. Työsuojelun vastualueella on tämän jälkeen arvioitu asiakirjapyyntöä uudelleen ja päädytty siihen, että kantelijalle voidaan rikosasian asianosaisena antaa hänen pyytämänsä lausunto. Lausunto on toimitettu kantelijalle sähköpostitse 20.9.2019.

Edellä selostetun julkisuuslain 14 §:n säännöksen mukaisesti olisi kantelijalle tullut jo hänen ensimmäisen asiakirjapyyntönsä johdosta paitsi kertoa peruste asiakirjan antamisesta kieltäytymiselle myös ilmoittaa mahdollisuudesta saattaa asia viranomaisen ratkaistavaksi ja saada asiassa valituskelpoinen päätös sekä tiedustella, haluaako hän saattaa asian viranomaisen ratkaistavaksi.

Julkisuuslakia koskevan hallituksen esityksen perusteluissa ei ole nimenomaista mainintaa siitä, millä tavoin sähköpostitse esitettyyn asiakirjapyyntöön tulee vastata. Hallintolain esitöissä (HE 72/2003 vp, viranomaisen neuvontavelvollisuutta koskevan 8 §:n perustelut s. 58) sen sijaan todetaan, että mm. kirjallisesti saapuneeseen tiedusteluun tulisi pääsääntöisesti vastata kirjallisesti.

Kun asiakirjapyyntö on saapunut sähköpostitse, oikeana menettelytapana voidaan pitää siihen vastauksista sähköpostitse tai muuten kirjallisesti, jolloin vastauksen sisältö on myös jälkikäteen selvitettävissä. Kerrotunlainen menettely voi osaltaan vahvistaa myös asiaa hoitaneen virkamiehen oikeusturvaa. Eriyisesti silloin, kun asiakirjapyyntöön annettava vastaus on kielteinen, tulee tiedon välittymiseen kieltäytymisen perusteesta ja asian jatkokäsittelystä pyytäjälle kiinnittää erityistä huomiota. Näkemykseni mukaan pelkkää puhelinsoittoa ja puhelinvastaajaan jätettyä viestiä ei voida pitää riittävänä vastauksena.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kantelijan sähköpostitse esittämää asiakirjapyyntöä 30.1.2019 ei ole aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueella käsitelty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n edellyttämällä tavalla. Pelkkää puhelinsoittoa, jossa on vastaanottajaa tavoittamatta jätetty viesti puhelinvastaajaan, ei voida pitää riittävänä menettelytapana, kun kysymys on ollut asiakirjapyyntöön annettavasta kielteisestä vastauksesta. Kantelijan pyyntöön olisi tullut vastata sähköpostitse tai muuten kirjallisesti esittämällä asiakirjan antamisesta kieltäytymisen syy. Lisäksi häneltä olisi tullut tiedustella, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi.

Kiinnitän aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen huomiota viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain säännösten noudattamiseen asiakirjapyyntöön vastaamisessa.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Anu Rätty